

Pražák, Richard

Representativní sborník maďarských psychologů

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
1959, vol. 8, iss. B6, pp. [113]-114

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107320>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

RECENZE

Representativní sborník maďarských psychologů. R. 1958 vyšel péčí Maďarské akademie věd v Budapešti representativní sborník maďarských psychologických studií (Pszichologiai tanulmányok, Akadémiai kiadó, Budapest 1958), zahrnující řadu disciplín vědecké psychologie, psychologii všeobecnou, experimentální, sociální, pedagogickou a klinickou a kromě toho i některé studie z dějin psychologie.

V úvodu sborníku načrtl akademik Pál Gegesi Kiss stručný obraz současné situace v maďarské psychologii a uvedl zde mj., že přes velký rozmach maďarské psychologické vědy po r. 1948, uplatňovala se v ní řada brzdících elementů, zejména to, že v Maďarsku neexistovala psychologická společnost, která by řídila a koordinovala práci psychologů. Maďarští psychologové neměli k dispozici ani oficiální vědecký časopis, v němž by mohli uveřejňovat výsledky svého bádání. V posledních letech byla učiněna řada opatření k zlepšení tohoto stavu; bylo rozhodnuto vydávat péčí akademie časopis *Pszichologiai Szemle* a soustředit řízení vědecké práce do rukou psychologické komise při společensko-historické sekci Maďarské akademie věd.

V článcích o dějinách psychologie bylo vzpomenuo Gáborem Surányim stého výročí narození vynikajícího ruského psychiatra a fyziologa Vladimíra Michajloviče Bechtěreva a Lívii Nemesovou díla francouzského profesora Jeana Piageta a jeho názorů na problematiku rozumového vývoje dítěte. Nemesová ocenila zejména objevný pracovní postup Piagetův, při němž piaget isoluje z myšlenkového procesu jednotlivé jevy podobně, jako je tomu při přírodovědeckých pokusech v exaktních vědách, a odtud dospívá k poznání nových jevů i k objevu homogenosti rozličných jevů. Použití pojmosloví matematické logiky u Piageta je — podle autorky — cestou ke společné řeči pro nejrůznější vědní odvětví od neurologie, přes psychologii a sociologii až ke kybernetice.

Z mnoha studií z všeobecné a experimentální psychologie možno připomenout článek Bély Tótha pojednávající o analýze řeči jako způsobu studia osobnosti, článek Zsolta Tánzcosa o senzitivně-motorické koordinaci v inverzním zorném poli a článek Árpáda Mezeie o informačně zprostředkující hodnotě barev, který potvrzuje hypotesu, že odlišné barvy mohou za různých okolností vyvolávat stejnou reakci a končí závěrem, že hodnota jednotlivých barev z hlediska předávání informací je velmi různá. Zajme nás zvláště Tánzcosův příspěvek, kde autor vytvořil „analytickou“ variantu situace Strattonovy, při níž je počitek spojen s takovým pohybovým dějem, který sám o sobě ovlivňuje fyzické podmínky kvality daného počítku. K nejlepšímu studium tohoto oddílu i celého sborníku náleží také stať Imre Molnára zabývající se experimentálními zkoumáním konfliktových situací vyvolaných přetvořením stereotypní řady.

V sociální psychologii je převážná část příspěvků zaměřena na problémy mateřských škol a není zapomenuto ani na psychologii slepých dětí. Zsolt Tánzcos se zabýval otázkou výchovy pěti- až šestiletých dětí k družnosti a doporučoval zejména zvýšenou péči vychovatelů o volbu vhodných her vedoucích děti k životně užitečné činnosti. Nesnadný problém kolektivního sdružování slepých dětí předškolního věku a jednotlivých faktorů, které toto sdružování ovlivňují, řešili ve sborníku Sándor Illyés a Ferenc Szakács.

Také v pedagogické psychologii se autoři obírali hodně předškolním věkem a dětmi od 6 do 10 let a kromě toho věnovali značnou pozornost i problémům dospívání. Hedvika Kéry Justová zde uveřejnila výsledky svého výzkumu návyků psaní u dětí předškolního věku, László Kelemen se zabýval některými zvláštnostmi chápání a myšlení u dětí 6—10letých a István Harsányi a Blanka Donáthová sledovali chlapeckou a dívčí četbu v období dospívání. Harsányi vyvodil z osmiletého pozorování četby svého syna závěr, že ve věku 13 a půl až 14 a půl let se výrazně mění směr i charakter chlapecké četby. Počet přečtených knih klesá proti předchozím rokům asi o čtvrtinu, zájem se přesouvá od dětské četby k literatuře pro dospělé, při čemž se tříbí i kritický cit mladěle čtenáře a mezi jeho knihami ubývá brakové četby. Donáthová vyšla naopak za kratšího, avšak mnohem širě zaměřeného zkoumání četby děvčat. Pomocí umělé vykonstruovaných příběhů, zastupujících různé typy literatury, zkoumala čtenářské záliby u 1000 budapeštských děvčat ve věku od 10 do 14 let. 58,7 % jejich hlasů získala tzv. dívčí četba a na druhém a na třetím místě byly dobrodružné a historické romány.

Nejbohatěji byla ve sborníku zastoupena zdravotnická psychologie. Novou metodu léčení afasie a s tím spojená pozorování o psychologii myšlení osvětlila hojně dokumentovaná studie

Miklóse Varghy a Györgye Geréba. Psychologické studium písma během léčení elektrickým šokem bylo předmětem stati Istvána Hárdiho, kde autor vysledoval v písmu nemocných po léčení elektrickým šokem dvě hlavní změny: 1. narušení rytmu koordinované ataksie a 2. návrat k primitivnímu písmu se znaky regrese. O léčení elektrickým šokem v souvislosti s výzkumem prováděným metodou Rorschachovou a elektroencefalografickou zde psala Erzsébet Moussongová-Kováčková, která dovozovala elektroencefalografickými výzkumy podporovaný původ amnesie, vyvolané elektrickým šokem. Její elektroencefalografické záznamy osvětlily i vztah zbytků paměti a aktuální percepcce. Se sociální psychologií souvisle několik studií, obírajících se vztahem mezi rodiči a dětmi a jeho vlivem na nejrůznější nervové choroby či poruchy. Souvislost dětských neuros s psychickým stavem rodičů zdůraznila ve svém článku Margit Hirschová a dětské reakce na rozvod rodičů a negativní vliv rozvodů na další duševní vývoj dětí zkoumala ve své studii Erzsébet Lántosová-Dabasová.

Thematika sborníku maďarských psychologů je ovšem daleko rozmanitější; sborník obsahuje osmatřicet studií, z nichž jsme mohli jmenovat jen ty nejvýraznější. Na závěr je připojen informativní přehled o činnosti jednotlivých maďarských psychologických ústavů a bibliografie maďarské psychologie z let 1945—1957. Z maďarských psychologických ústavů jsou zde uvedeny jen ústavy v Budapešti, a to Katedra psychologie na filosofické fakultě Eötvösovy university, Ústav pro dětskou psychologii při Maďarské akademii věd, Dětská klinika budapešťské lékařské university (tato universita má zvláštní statut nezávislý na Eötvösově universitě), Pedagogický institut a další. Z nástinnu činnosti jednotlivých ústavů vyplývá, že v popředí zájmu maďarských psychologů stojí experimentální a zdravotnická psychologie, jež se mnohdy doplňují a není zapomináno ani na široké uplatnění psychologie ve výchovném procesu.

Sborník maďarských psychologů podává velmi dobrý přehled o výsledcích jejich práce ve všech hlavních odvětvích maďarské psychologie a ukazuje na úzké spojení maďarské psychologie s důležitými společenskými problémy současnosti i s péčí o duševní zdraví člověka. Českého čtenáře budou rušit snad jen časté chyby v ruských resumé; i tak však bude vděčen maďarským psychologům za tento záslužný sborník, který přináší na mnoha místech užitečné podněty i naší psychologii.

Richard Pražák

Anton Jurovský, Psychológia osvetovej práce 1958, Osveta, Martin, stran 170.

Jurovského kniha „Psychológia osvetovej práce“ je u nás prvním pokusem o souhrnné zpracování psychologických problémů osvětové práce. Autor v ní v 7 kapitolách řeší v obrysech základní psychologickou problematiku osvětové práce, při čemž se opírá především o poznatky z obecné psychologie, z psychologie výchovy, osobnosti, sociální psychologie, o vlastní průzkum a mnoholeté vlastní zkušenosti v osvětové práci.

Jurovský požaduje, aby osvětová práce se prováděla na vědeckém základě. Za cíl osvětové práce vytyčuje zlepšení kvalit lidské osobnosti. Osvětovou práci pokládá v podstatě za výchovnou práci, jež spočívá nejen ve zprostředkování různých vědomostí a způsobilostí člověka, ale i ve formování postojů, smýšlení, citění a jednání lidí se zřetelk k potřebám socialistické společnosti. V osvětové práci podle Jurovského jde o kvalitativní formování lidí v jejich nitru, tedy o velmi jemné psychické procesy a je proto třeba vědecky zjistit, které psychologické podmínky a pochody umožňují takové působení.

Podstatu osvětové práce vidí Jurovský ve výchovném působení na lidi. Toto pojetí se obrátí v jeho definici osvětové práce, kterou pojímá jako cílevědomé, záměrné a plánovité působení na psychično nejčastěji již dospělého člověka v jeho volném čase s tím cílem, abychom mu pomohli stát se plnohodnotným členem socialistické společnosti. Jurovský pak podrobněji dokládá, jak se působení osvětové práce odráží v psychice člověka a jakými prostředky a zařízeními dosahujeme vytčeného cíle.

V kapitole o prostředcích osvětové práce podává i stručný nárys psychologie úspěšného osvětového pracovníka.

V posledních kapitolách analyzuje z psychologického hlediska naučné, umělecké, zábavné a praktické formy osvětové práce a načrtává psychologické základy jejich metodiky.

Práce Jurovského je zdařilý pokus o specifické zpracování psychologických problémů osvětové práce na základě současného stavu psychologického bádání. Vydání Jurovského knihy je nutno přivítat i z toho důvodu, že je hodnotným příspěvkem k budování vědecké teorie osvětové práce, jež je v začátcích a jejíž vybudování je naléhavým úkolem. Až budeme mít vědeckou teorii osvětové práce, budeme se opírat při výchově nového socialistického člověka o poznané zákonitosti vytváření a přetváření osobnosti, což zvýší také účinnost osvětové práce.

Vilém Chmelař